Nationalist Movements in the Russian Federation and Its Periphery: A Debate over Igor Girkin (Strelkov)

Asst. Prof. Utku Yapıcı, Andan Menderes University

Abstract

Kremlin has managed to direct and shape many fractions of the Russian nationalism throughout the leadership of Vladimir Putin. However, the nature of the symbiotic form of relationship between the Kremlin and Russian nationalists has increasingly been questioned by some fractions of the Russian nationalism since the ouster of the pro-Russian president of Ukraine, Viktor Yanukovich, in February 2014. In this context, the subject of this work is the nationalistic discourse of a Russian army artillery veteran, a significant actor in the Donbass war through the initiative of Kremlin, the organizer of the so-called Donetsk People's Republic's militant groups, and a historian, Igor Girkin. Girkin criticized Putin for being ungenerous in his support to Donesk's independence, and for reconciling with the West in line with the interests of the liberal clans inside the Kremlin. Moreover, Girkin called for a nationalist revolution against Putin. Girkin's views are supported by various nationalist fractions inside Russia, and Girkin, who is described as a terrorist by the Ukrainian administration, is assessed as the potential leader of those nationalist groups. In conclusion, anti-Western Russian nationalism, which has gained momentum thanks to some events that had been happened outside the formal boundaries of the Russian Federation, spreads inside the "formal boundaries" with a criticism of a figure symbolized with being anti-Western; Vladimir Putin.

Key Words: Nationalism, the Russian Federation, Igor Girkin, Ukraine, Donetsk.

Özet

Kremlin, Vladimir Putin'in iktidarı döneminde Rus milliyetçiliğinin birçok hizbini hedefleri doğrultusunda yönlendirmeyi ve biçimlendirebilmeyi başarabilmiştir. Ancak, Ukrayna'da Rusya Federasyonu'na yakın bir siyaset izleyen Viktor Yanukoviç yönetiminin devrildiği Şubat 2014'ten itibaren Kremlin ile farklı Rus milliyetçisi gruplar arasındaki bu ilişki biçimi birçok Rus milliyetçi hizbi tarafından daha fazla sorgulanır hale gelmiştir. Bu çerçevede bu çalışmanın konusu eski bir Rus askeri iken, Donbass Savaşı'nda Kremlin'in inisiyatifiyle kilit roller üstlenen, kısa süre içinde de Donetsk Halk Cumhuriyeti bağımsızlık hareketinin örgütleyicisi konumuna taşınan; aynı zamanda da bir tarihçi olan Igor Girkin'in Putin eleştirisi üzerinden geliştirdiği milliyetçi tezlerdir. Girkin, Putin'i Donetsk'in bağımsızlık sürecine yeterince destek vermemekle ve onu devlet içinde örgütlenmiş liberal klanların etkisiyle Batı ile uzlaşır bir noktada siyaset yapmakla eleştirmiş, hatta ona karşı milliyetçi bir devrim çağrısı yapmıştır. Girkin'in görüşleri, bugün Rusya içinde birçok milliyetçi çevrede yankılanmakta, Ukrayna Yönetimi'nin bir terörist olarak tanımladığı Girkin, bu milliyetçi grupların potansiyel lideri olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, Rusya Federasyonu'nun resmi sınırları dışında yaşanan olayların etkisiyle yükselişe geçen Batı karşıtı Rus milliyetçiliği, Batı karşıtlığı ile sembolleştirilen bir figürü; Putin'i eleştirerek "resmi sınırlar içinde" yaygınlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Rusya Federasyonu, Igor Girkin, Ukrayna, Donetsk.

GİRİŞ

Rus milliyetçiliği tarihsel olarak içinde birçok hizbi barındıran bir hareket olmuştur. Sovyet sonrası Rus milliyetçiliği de bu tarihsel sürecin bir uzantısı olarak yekparelikten uzak bir hareket olmayı sürdürmektedir. Bu nedenle, Sovyet sonrası Rus milliyetçiliği ile ilgili literatür, bu milliyetçiliğin farklı kollarını sınıflandırmaya yönelik girişimlerle doludur.

Örneğin, Kataryna Jarzynska'ya göre güncel Rus milliyetçiliğini kabaca iki ayrı ideolojik gruba ayırarak incelemek mümkündür. *Emperyal-Ortodoks* grup olarak adlandırılabilecek birinci grubun tarihsel kökenleri 19. yüzyıla kadar uzanır. Bu grubun temsilcileri Rusya, Ukrayna, Belarus ve diğer Sovyet sonrası devletlerdeki Doğu Slavlarının tek bir milletin parçası olduklarını iddia eder. Bu devletler arasında yakın ilişkilerin inşasını ve hatta onları tek bir devlet çatısı altında birleştirmeyi hedefler. O tek devletin gelecekte alacağı biçim, grup içi ayrışmalar yaratır. Kimileri Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) veya ona benzer bir yapıyı, kimileri ise Çarlık veya ona benzer bir yapıyı diriltmeyi hedefler (Jarzynska, 2014: 1-2). İkinci grup ise, 21. yüzyılın başlarında Rusya'ya özellikle Orta Asya ve Kafkasya'dan gelen yoğun göç dalgalarına bir tepki olarak göçmen karşıtlığı üzerinden inşa edilen bir milliyetçilik anlayışını merkeze alır. Bu grubun temel amacı Rusya'yı etnik Rusların milli devleti haline getirebilmektir. Grup, göçmen hareketliliğine sıkı kontroller getirme önerisinde bulunur (Jarzynska, 2014: 2-3).

Pal Kolsto ise Rus milliyetçiliğini *emperyal* ve *etnik* olarak ikiye ayırarak incelemiştir. Emperyal milliyetçilik, güçlü bir devlet ihtiyacına odaklanarak inşa edilen ve dolayısıyla devletçi (*gosudarstvenniki*) bir bağlama sahip Rus milliyetçiliğidir. Buna karşın etnik Rus milliyetçiliği, bir kurum olarak devletten ziyade bir topluluk olarak milletin çıkarını merkeze almış, Rus milletini etnik bir çerçevede tanımlamıştır (Kolsto, 2016: 1).

Anatoly M. Khazanov'a göre ise, Rus milliyetçiliğini yurttaşlığa dayalı, etnik ve Avrasyacı olarak üçe ayırmak mümkündür. Yurttaşlığa dayalı milliyetçilik fikri ona göre Rusya özelinde istisnai bir durumdur. Yurttaşlığa dayalı Rus milliyetçiliğini, 1718 yılında Feofan Prokopoviç tarafından ilk kez kullanıldığı iddia edilen *rossiiskii* kavramı bağlamında ele alan Khazanov'a göre bu kavram, Çarlık döneminde resmi olarak Rusya İmparatorluğu'nun tüm süjelerini nitelemek için nadiren kullanılmıştır. Kavram, Sovyet döneminde bir anlam kaymasıyla kimi durumlarda etnik bir tutunumu ifade eden *russkii* sıfatıyla dönüşümlü bir kullanıma sahip olmuş, kimi durumlarda ise Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti kaynaklı yapıları nitelemek için kullanılmıştır. Bu çeşit bir milliyetçiliğin gerçek doğuş tarihi ise geç perestroika dönemidir. Geç perestroika döneminin liberalleri, çok etnikli ve yurttaşlığa dayalı bir millet düşüncesini, devlet ve/ya ülkesel bir anlama sahip *Rossiia (Rusya)* sözcüğünden türetilen *rossiiane* terimini merkeze alarak inşa etmeye çalışmışlardır[1]. Kendi içinde birçok farklı görüş barındıran Avrasyacılar ise, Rus medeniyetinin Avrasyalı karakterine vurgu yapıp, Slav ve Türk kökenli Avrasyalı halklar arasında Batıya karşı tarihsel bir ittifakın ve simbiyotik ilişkinin varlığını kanıtlamaya çalışmışlardır. Khazanov'a göre Rus milliyetçiliğinin esas güçlü kolunu etnik milliyetçilik oluşturmaktadır. Etnik Rus milliyetçiliği emperyal bir vizyona sahip bir biçimde inşa edilmekte, Avrasyacılık gibi Batı karşıtlığına dayanmakta ve ana akım Rus milliyetçiliği olmayı sürdürmektedir (Khazanov, 2002, ss. 1-13).

İlk iki sınıflandırmada etnik milliyetçiliğin neredeyse sadece göçmen karşıtlığı biçiminde oldukça dar biçimde tanımladığı, etnik milliyetçiliğin bir görüntüsünü etnik milliyetçiliğin tamamı olarak tanımlama yanılgısına düşüldüğü görülmektedir. Üçüncü sınıflandırmada ise, özellikle Avrasyacılık ve etnik Rus milliyetçiliği arasındaki geçişkenliğin bazı boyutlarının göz ardı edildiği ortadadır. Oysa Rus milliyetçiliğinin bazı örneklerinde, özellikle toplumsal desteği arttırmak yahut yeni ittifaklar oluşturabilmek gayeleriyle, seçilen bazı kolların yaklaşımlarını

[1] Ayrıntılı bilgi için bkz. Rogers Brubaker, *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe,* Cambridge: Cambridge University Press, 1996, s.142.

eşzamanlı olarak sahiplenme eğilimine de rastlanmaktadır. Bu nedenle, bu tür Rus milliyetçilikleri, yeni bir tür olarak sınıflandırma listesine eklenmelidir. Bu çalışmada, Rus milliyetçiliğinin farklı kollarının karakteristik özelliklerinin birçoğunu eşzamanlı olarak sahiplenerek destekçilerini arttırmaya çalışan bir aktivist, asker, tarihçi ve nihayetinde de bir politikacı olan İgor Girkin'in görüşleri tartışmaya açılacaktır.

GİRKİN'İN KISA YAŞAM HİKÂYESİ

İgor Girkin'in özel hayatı ve Donbass Savaşı öncesi kariyeri ile ilgili çok az şey bilinmektedir. Bazı kaynaklar, Girkin'in önceleri Rusya federal güvenlik servisi FSB'de veya Rus dış istihbarat servisi GRU'da çalıştığını iddia etmiştir ("Insight and Limitations…", 2015: russia-insider.com/en/2015/02/06/3221). 1990'ların ilk yarısında Girkin'in Transdinyester Savaşı'nda Transdinyester ayrılıkçılarının saflarında ve Bosna Savaşı'nda Sırp güçleri ile aynı cephede gönüllü olarak yer aldığı da söylenmektedir (Bidder, 2015: m.spiegel.de/international/europe/a-10238 01.html). Strelkov da, 1999 yılında basılan anı kitabında Ratko Mladiç'in güçleri ile birlikte 2. Rus gönüllü birlikleri içinde savaştığını doğrulamıştır (Mezzofiore, 2014: **www.ibtimes.co.uk/igor-strelkovs-bosnian-diary-ukraine-seperatist-leaders-1992-blody- war-1458897**). Benzer bir şekilde Girkin'in 2001 yılında Çeçenya'daki çatışmalarda anahtar bir rol üstlendiği ve Çeçenya'nın Vedenskiy bölgesinde gerçekleşen birçok faili meçhul cinayetin ve kayıp olayının müsebbibi olduğu da iddia edilmektedir ("'Chechenization' of Ukraine: What for?", 2014: **https://euromaidanpr.worldpres.com/2014/06/13/hechenization-of-ukraine-what-for/**). Girkin, 2014 yılının Nisan ayında Komsomolskaya Pravda gazetesinin internet sitesinde yayınlanan bir röportajında, Ukrayna yönetimine karşı Kırım'da yaşanan mücadeleye de katıldığını, birliklerinin Donbass Savaşı'nda kullandığı silahların ise gerek bu mücadele sırasında gerekse Doğu Ukrayna'da Ukrayna cephaneliklerinden ele geçirilen, Ukrayna devletine ait olan silahlar olduğunu ifade etmiştir ("Komanduyuşiy Samooboronoy…", 2014: **http://www.kp.ru/daily/**26225.7/ 3107725/)

Girkin'in ilginç bir diğer özelliği ise tarihçi kimliğine de sahip olmasıdır. Girkin'in 1993 Haziranı ile 1994 Temmuzu arasında askerlik hizmetini yapmadan önce, Moskova Devlet Tarih ve Arşivler Enstitüsü'nden tarihçi unvanı ile mezun olduğu bilinmektedir (Marples, 2014: **https://www.opendemocracy.net/od-russia/david-marp** les/igor-strelkov-moscow-agent-or-military-romantic). Girkin, Beyaz Ordu'nun Dinyeper Nehri'nin doğusunda Çernihiv, Poltava ve Sumy bölgelerinde 1919 yılında Kızılordu karşısında geliştirdiği mücadele ile ilgili birçok eser kaleme almıştır. ("Strelkov Hotel Vozrodit…", 2014: **http://www.buzina.org/conferentions/1328-interv ju-s-chelovekom-znavshim-strelkova-v-90-e.html**).

Girkin'in toplumsal tanınırlık düzeyinin artmasına yol açan esas gelişme, Donbass Savaşı'nda üstlendiği roldür. Girkin, Nisan-Temmuz 2014 arasında Slavyansk ve Kromatorsk bölgelerinde savunma savaşları veren yerel birliklerin komutanı olarak, güçlü Ukrayna birliklerinin Ukrayna'ya bağlı Rus yoğun Donetsk ve Luhansk kentlerine girmelerine engel olmuştur. Girkin böylelikle Ukrayna karşıtı Donbass İsyanı'na zaman kazandırmış ve Rus çevrelerde kahramanlaştırılmıştır ("Insight and Limitations…", 2015: russia-insider.com/en/2015/02/06/3221). Buna karşılık Ukrayna yönetimi Girkin'i eli kanlı bir savaş suçlusu ve bir Kremlin ajanı olarak tanımlamaktadır ("'Russia's Valiant Hero...", 2016: **https://www**.theguardian.com/ world/2016/jun/05/russians-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin).

GİRKİN'DE EMPERYAL VURGU VE ETNİK MİLLİYETÇİLİK

Akademik çalışmalarını Beyaz Ordu üzerine yoğunlaştıran Girkin'in politik söylemlerinde bir ideal olarak emperyal Rusya'yı sıklıkla görmek mümkündür. İç Savaş

yıllarında Bolşeviklere karşı savaşan Beyaz Ordu güçlerini politik mücadelesinde modelleştiren Girkin, ("'Russia's Valiant Hero...", 2016: **https://www**.theguardian.com/world/2016/jun/05/russians-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin), sahip olduğu emperyal vizyon nedeniyle kimi yazarlar tarafından bir "Rus-Ortodoks monarşist" olarak tanımlanmaktadır. Girkin, henüz 90'lı yıllarda monarşist görüşlerinden ötürü "Çarlık Kurdu" lakabını da almıştır ("Çilovek Goda…, 2014: **http://sputnikipogrom.com/russia/26630/man-of-2014/**).

Girkin'in Donbass bölgesinde yönetmiş olduğu askeri birliklerde kullandığı semboller ve söylemlerinde yer alan bölge adları da onun emperyal vurgusuna örnekler oluşturmaktadır. Girkin'e bağlı birlikler tarafından en fazla kullanılan marş, Beyaz Ordu kumandanlarından Mikhail Drozdovski'nin birliklerinin marşı olmuştur. Girkin, uğruna savaştığı bölgenin adı olarak da Çarlık döneminde Doğu Ukrayna'yı nitelemek için kullanılan bir sözcük olan "*Novorossiya*"yı seçmiş, (Newman, 2014: **http://www**.bbc. com/news/world-europe-28532392) Beyaz Ordu üniformalarını kullanmıştır (Mezzofiore, 2014: **www.ibtimes.co.uk/igor-strelkovs-bosnian-diary-ukraine-seperati st-leaders-1992-blody-war-1458897**). Girkin'in kendini Novorossiya Silahlı Kuvvetler Komutanı olarak tanımlaması da bu çerçevede dikkat çekmektedir (Yekelchyk, 2015: 147).

Girkin, emperyal-Ortodoks çizgide bir Rus milliyetçisi olarak Rusya, Ukrayna, Belarus ve diğer Sovyet sonrası devletlerdeki Doğu Slavlarının tek bir milletin parçası olduğunu iddia etmekte ve bu unsurlar arasında bir politik birlik oluşturma hedefini vurgulamaktadır. Girkin'in ilk kongresini 28 Mayıs 2016 tarihinde Moskova'da yapan ve temel hedefini Rus İmparatorluğu'nu diriltmek olarak koyan partisinin (Tüm Rusya Ulusal Hareketi) manifestosunda yer alan şu ifade bu bağlamda dikkat çekicidir:

"Rusların yaşadıkları, Rus halkının kanıyla sulanmış topraklar, Rusya'nın bir parçası olma hakkına sahiptir. Bizler, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Belarus ve diğer tarihsel Rus bölgelerini, Tüm-Rus Süper Devleti altında birleştireceğiz ve tüm eski Sovyetler Birliği topraklarını tartışmasız bir biçimde Rus etki sahasına çevireceğiz" ("Ex-Separatist…", 2016: **http://georgiatoday.ge/news/3927/Ex-Separatist-Leader-La** unches -Party-Aimed-at-Restoring-Russia%E2%80%99s-Empire).

Girkin'in emperyal vizyonunun ve ona eşlik eden etnik milliyetçiliğinin izlerini, onun diğer Rus politik partilerine bakışında da görmek mümkündür. Nitekim Girkin, hareketinin Moskova'nın öteki emperyal dominyonlarındaki otoritesini yeniden sağlayacak bir partiyi yaratabilmek için, benzer görüşteki diğer partilerle ittifak yapmaktan çekinmeyeceğini ifade etmektedir ("Ex-Separatist…", 2016: **http://georgia today.ge/news/3927/Ex-Separatist-Leader-La**unches-Party-Aimed-at-Restoring-Russia %E2%80%99s-Empire).

Girkin'in etnik milliyetçiliğinin en önemli göstergelerinden biri, onun Transdinyester sorunu ile ilgili son dönemde geliştirdiği yaklaşımda görülmektedir. 150-200 bin kadar Rus'un yaşadığı Moldova'ya bağlı Transdinyester Cumhuriyeti'ne yönelik olarak kararlı bir dış politika taraftarı olan Girkin, Kırım'ın ilhakının ertesinde, bölgeye Rus birliklerinin girmesi taraftarı olmuş, bunun yapılmamasını ise tarihsel bir fırsatın kaçması biçiminde değerlendirmiştir ("İgor Strelkov: 'Vbor…", 2015: http://kolokolrussia.ru/russkiy-mir/igor-strelkov-vybor-rossii-lezhit-mezhdu-voynoy-i-kapitulyaciey).

GİRKİN'DE BATI VE 'İŞBİRLİKÇİ ELİT' KARŞITLIĞI

Girkin'in Batı karşıtlığı önemli ölçüde tarihsel olarak Batı ile işbirliği halinde kendi halkına ihanet ettiğini iddia ettiği politik elit karşıtlığı üzerinden biçimlenmektedir. Girkin aydın ihanetinin Rusya özelinde tarihselliği, döngüselliği ve politika zemindeki etkileri ile ilgili tezler ortaya atarak son tahlilde Batı karşıtı çıkarımlara varmıştır. Ona göre, Çarlık Rusyası'nın yıkılmasına yol açan temel neden, Çarların basiretsizliğinden ziyade, Batı ile işbirliği halinde kendi halkına ihanet eden bir elitin faaliyetleridir. 2014 yılında yayınlanan bir makalesinde Girkin, son Rus Çarı II. Nikola'nın aslında bu ihanet, alçaklık ve düzenbazlık çarkının farkında

olduğunu, ancak ülkede güçlenen Batı işbirlikçisi politik, ekonomik ve askeri elitin faaliyetlerine engel olamadığını, bu nedenle de devletin dağıldığını ifade etmiştir. Girkin, makalesinde işbirlikçi elit tipinin tarihselliğini iki veri kullanarak açıklamıştır. Birinci veri, Çar Paul'un 1801 yılında, İngiliz elçisinin güdümündeki Rus soylularının tertiplediği bir suikast ile öldürülmesidir. İkincisi ise Rus politik elitinin kimi unsurlarının Rurik hanedanlığının son çarı Feodor İvanoviç'in ölümü (1598) ile Romanov hanedanlığının kuruluşu (1613) arasında kalan kargaşa döneminde *(Smutnaye Vremya)* Polonya kralına sadakat yemini etmeleridir. Tüm bu süreçleri, çarları ile işbirliği halinde, komprador elitlerin oyunlarını bozan Rus halkı tersine çevirmiştir. Girkin, "Kızıl İmparatorluk" ismini verdiği SSCB'nin dağılış hikâyesini de kompradorluk kavramsallaştırmasını kullanarak açıklamaktadır. Ona göre ciddi bir biçimde reform edilmesi gereken "Kızıl İmparatorluk" üst düzey parti yetkililerinin elleriyle yeni bir renge boyanmış, ideolojik düşmanlarına satılmıştır ("Strelkov: Putinskaye Desyatiletiye…", 2014: **http://on-planet**.ru/policy/2727-stelkov-putinskoe-desyatiletie-vernulo-rossii-nadezhdu-na-vozrozhdenie.html). Girkin'in bu sözlerinden, onun Batı ve işbirlikçi karşıtlığının, SSCB karşıtlığından daha baskın olduğu, tekelci sermayeye karşı olan tavrının ise onu bir ölçüde sola yaklaştırdığı söylenebilmektedir.

Ancak Girkin'in Rus tarihine bakışında, Sovyet tarihyazımı anlayışıyla büyük farklılıklar görülmektedir. Girkin, Rus tarihinin tartışmalı bir kişiliğini oluşturan son çar II. Nikola'nın, gerçekte son derece büyük bir Rus çarı olduğu görüşünü savunurken, onun uluslararası küresel sermaye karşısında milli egemenliği merkeze almış bir kişi olduğu iddiasına yer verir. Bu bağlamda, II. Nikola'nın bir devrimle tahttan indirilmesini ilerleme olarak değerlendirmemekte, milyonlarca can kaybına yol açan bir sürecin başlangıcı olarak tanımlamaktadır. II. Nikola, ona göre bir işbirlikçi değil, uluslararası küresel sermaye karşıtı bir Rus vatanseveridir. Dolayısıyla Girkin, onu devirme girişiminin son tahlilde küresel sermayenin çıkarına olduğunu üstü kapalı bir biçimde ifade eder (İgor Strelkov: "Nikolay II…, 2014, **http://www.km.ru/science-tech/ 2014/11**/30/istoriya-khkh-veka/751609-igor-strelkov-nikolai-ii-odin-iz-velichais hikh-i-p).

Girkin'in SSCB'nin dağılma süreci ve ertesinde ortaya çıkan Rus oligarkları ile ilgili de benzer görüşlere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin Rusya merkezli bir petrol ve doğalgaz şirketi olan Yukos'un eski patronu olan Mihail Hodorkovski Girkin'in hedef aldığı oligarklardan biridir. Hodorkovski, 2003 yılında tutuklanmış, ancak 2013 yılında aftan yararlanarak Avrupa'ya yerleşmiştir. Girkin'e göre Hodorkovski, 1991 yılından bu yana en ufak bir yatırım yapmadan, devlet kaynaklarını kullanarak, küresel mali oligarşinin de desteğiyle dünyanın en zenginleri listesine girmeyi başarabilmiş bir hırsızdır. Hodorkovski'nin Batı değerleri temelinde Rus yönetimini demokrasi karşıtlığıyla suçlamasını ise onun sömürge çıkarlarına adanmışlığının bir kanıtı olarak sunmaktadır ("Strelkov: Putinskaye Desyatiletiye…", 2014: **http://on-planet.ru/policy/2727-stelkov-putinskoe-desyatiletie-vernulo-rossii-na** dezhdu-na-vozrozhdenie.html).

Uzun yıllardın Donbass bölgesini feodal bir birim gibi yöneten oligark Rinat Akhmetov[2] da Girkin'in ve yakın çevresinin eleştirilerinden nasibini almıştır. Donetsk ayrılıkçı hareketinin etkinliğini arttırdığı 2014'ün ilk yarısında Akhmetov, tüm fabrikalarında çalışan işçileri Ukrayna yönetiminin lehine barışçı gösterilere çağırmıştır ("Businessman Akhmentov Condemns", 2014: **http://en.interfax.com.ua/news/general/** 205526.html). Firmalarından biri olan Donetsk Taxi şirketinin tüm şoförleri için ise gösterilere katılımı zorunlu kılmıştır. Bu nedenle Girkin ile birlikte ayrılıkçı hareketin lider kadrosunda yer alan Denis Puşilin'in yoğun eleştirilerini almış, Akhmetov'un Ukrayna merkezi yönetimi ile işbirliği içinde olması, Girkin

[2] Akhmetov hakkında detaylı bilgi için bkz. Oksana Grytsenko ve Oleg Sukhov, "Rinat Akhmetov: Too Big to Tame", *Kyiv Post,* 20 Ekim 2016, <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/rain-shine-guys-always-got-shiny-dime.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2016).

ve çevresini daha radikal bir finansal oligarşi karşıtlığına itmiştir. Örneğin, Puşilin, ayrılıkçıların Akhmetov'un malvarlığını millileştireceğini duyuracak kadar ileriye gitmiştir ("Rinat Akhmetov's…", 2014: **http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2014/05/ukraine**). Diğer taraftan, Akhmetov gibi önemli bir ekonomik faktörün desteğinin sağlanamaması, hem ayrılıkçılığın insan gücü kaynağını oluşturacağı düşünülen Akhmetov'un firmalarında çalışan Rusların bir kısmını iş kaygısıyla Novorossia idealinden uzak tutmuş, hem de orta vadede Girkin'in direnişini kıran ekonomik bir faktöre dönüşmüştür.

Girkin'in son dönemde oldukça sert bir şekilde eleştirdiği bir diğer oligark, Çeçen kökenli Rus işadamı ve politikacı Vladislav Surkov'dur. Surkov'un en önemli özelliklerinden biri Putin ile yakın ilişkiler içinde olması ve 2013 yılından itibaren Putin'in Abhazya, Güney Osetya ve Ukrayna konularında danışmanlığını üstlenmesidir. Surkov, politik kariyeri öncesinde, 1990lı yıllarda, Hodorkovski ve Mikhail Fridman ile ortaklıklar kurmuştur. İşte bu nedenle, 2015 yılından itibaren Girkin'in ağır eleştirilerini almıştır. Girkin'e göre, Surkov, Başkan için değil, başkaları için görevler üstlenmiştir. Girkin'in, röportajında, Surkov'u üstü kapalı bir şekilde Batılı finansal çevrelerle işbirliği halindeki Fridman için çalışmakla suçladığı görülmektedir ("İgor Strelkov: 'Vbor…", 2015: **http://kolokolrussia.ru/russkiy-mir/igor-strelkov-vybor-rossii-lezhit-mezhdu-voy**noy-i-kapitulyaciey).

GİRKİN'DE PUTİN KARŞITLIĞI

Yanukoviç'in Şubat 2014'te devrilmesinin ardından Kremlin yönetimini harekete geçmeye çağıran ancak Kırım'ın ilhakının tamamlandığı günlere kadar Putin ile ilgili hemen hiçbir olumsuz açıklamada bulunmayan Girkin, Ağustos 2014'te Putin'in kararıyla Donbass'taki görevinden uzaklaştırılmasının ardından, Putin'e yönelik eleştirel bir çizgiye kaymıştır. Putin'in ilhakın ardından doğu ve batı yönlerinde ilerlememesini, bir başka ifadeyle ilhakı Transdinyester ve Doğu Ukrayna'ya doğru genişletmemesini oldukça sert bir biçimde eleştirmeye başlamıştır. 2016 yılının Haziran ayında Girkin'in Putin ile ilgili söylediği şu sözlerde, onun Putin'e karşı eleştirel bir çizgiye kayışının gerekçesini bulmak mümkündür:

"(Putin) Rubicon'u geçti, ancak sonra beklenmedik bir şekilde mantıksızca durdu. Çekilmedi ancak daha da ileri gitmedi. Hiçbir fikri yok ve bir mucize bekliyormuş gibi görünüyor. Bataklığa saplanmış durumda" ("'Russia's Valiant Hero...", 2016: **https://www**.theguardian.com/world/2016/jun/05/russians-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin).

Girkin'in Kırım Savaşı sonrasında geliştirdiği Putin eleştirisini genellikle onun yakın çevresine yönelik bir suçlamaya dayandırdığı görülmektedir. Girkin, Surkov gibi Putin'e yakın politikacıları ve oligarkları, Batı ile iş ilişkilerinin geleceğini düşünerek Kırım'ın ilhakını daha ileri coğrafi sahalara taşımama konusunda Putin'i ikna eden kişiler olarak göstermektedir. Ona göre Kremlin'de etkili olan ve Putin'i tarihi bir hataya sürükleyen bu kişiler, Rusya'nın altını Batı yararına oymakta olan Rusya içindeki "beşinci kol"dur ("Insight and Limitations…", 2015: russia-insider.com/en /2015/02/06/3221). Bu bağlamda Donbass mücadelesine yeterince ekonomik ve askeri destek sunmayan, Donbass gönüllü birliklerini düzenli Ukrayna ordusu karşısında korumasız bırakan Kremlin yönetimini bu yönde bir politika izlemeye iten neden, son tahlilde Kremlin'e sinmiş Batı merkezli düşünce tarzıdır. Girkin, Putin'in Kırım'ın ilhakının ertesinde geliştirdiği politikayı bu bağlamda "yumuşak, liberal ve Batı tarafından etkilenmiş" olarak yorumlamıştır ("Ex-Separatist…", 2016: http://georgia today.ge/news/3927/Ex-Separatist-Leader-Launches-Party-Aimed-at-Restoring-Rus sia%E2%80%99s-Empire).

Girkin'in, Putin ile ortak zeminde buluştuğu Rus milliyetçiliğini, bu kez Putin'e karşı kullanacağını şu tehditkâr ifadesinden de görmek mümkündür:

"Putin'i koltuğundan edecek bir devrim başlatmayı planlamıyoruz. Beş savaşta yer almış biri olarak söylüyorum. Büyük şehirlerde otorite ve sosyal altyapının çöküşünün ne

anlama geleceğini çok iyi biliyorum. Bunu kimse istemez, ben dâhil. Ancak ne yazık ki bu durum kaçınılmaz hale gelebilir" ("'Russia's Valiant Hero...", 2016: **https://www.theguardian.com/world/2016/jun/05/** russians-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin).

GİRKİN'DE YABANCI KARŞITLIĞI

Girkin'in yabancı karşıtlığı, onu, sahip olunduğu farzedilen ortak kimlik nedeniyle özellikle Orta Asya ve Kafkasya kökenlilere daha olumlu bakan Rus Avrasyacılarından ayıran temel faktör olmaktadır. Girkin'in yabancı karşıtlığı, göçmen işçi karşıtlığı biçiminde dışavurulmakta ve genel itibariyle Orta Asya ve Kafkasya kökenlileri hedef tahtasına yerleştirmektedir. Bu bağlamda, Girkin'in öncüsü olduğu politik hareket, kontrolsüz göç sorununu çözme vaadinde bulunmakta, Orta Asya ve Kafkasya bölgelerinde yer alan eski Sovyet Cumhuriyetlerinden Rusya'ya gelen göçmenler için katı bir kota sistemi uygulanmasını önermektedir ("Ex-Separatist…", 2016: **http://georgiatoday.ge/news/3927/Ex-Separa** tist-Leader-Launches-Party-Aimed-at-Restoring-Russia%E2%80%99s-Empire). Girkin'in önerdiği sistemde, Orta Asya ve Kafkasya bölgelerinden yasadışı yollardan Rusya Federasyonu ülkesine giren vasıfsız işçi kitle hedef alınırken, Avrupa ve ABD'den vasıflı işgücü akışını kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması gerektiği görüşüne yer verilmektedir ("Politiçeskaya Deklaratsiya …", 2016: **http://novorossia.pro/25yanvarya/1942-politicheskaya-dekla**raciya-obsch erusskogo-nacionalnogo-dvizheniya-pod-rukovodstvom-igorya-strelkova.html).

Bu çerçevede, Girkin'in de etnik Rus milliyetçiliğinin birçok hizbinin yaptığı gibi, yabancılar ve Sovyet sonrası Orta Asya ve Kafkasya devlet yurttaşları arasında bir ayrım yapmadığı ve bunları tek bir yabancı grubu içinde değerlendirdiği görülmektedir. Girkin'in Batıdan gelecek nitelikli işgücü konusundaki olumlu yaklaşımı, yalnızca onun yabancı karşıtlığı konusundaki pragratizminin bir dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Girkin'in partisinin de, diğer birçok etnik Rus milliyetçisi hizip gibi, 2000'lerin başından itibaren Rus şehirlerine yönelen (büyük kısmı yasadışı yollarla gerçekleşen) göç dalgaları sonrasında Rus toplumunda gittikçe artan göçmen fobisini, toplumsal tabanını arttırmak için bir dinamik olarak değerlendirdiği düşünülebilir (Kolsto, 2016: 1-4).

SONUÇ

İgor Girkin'in Rus dünyasında popülerliği Ukrayna sınırları içinde 2014 yılında yaşanan Donbass çatışmaları sırasında artmış, hatta Marlene Laruelle'nin ifadesiyle bu çatışmalardaki rolü onu yaşayan bir ikon konumuna taşımıştır (Laruelle, 2015: 125). Girkin, çatışmalardaki rolünün de etkisiyle günümüz etnik Rus milliyetçiliğinin önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ağustos 2014 yılında Kremlin tarafından Donbass bölgesinden uzaklaştırılarak Rus milliyetçi çevrelerinde etkisi azaltılmaya çalışılan Girkin, bu tarihten itibaren Putin yönetimini hedef tahtasına oturtan ilginç bir söylem tutturmuştur. Girkin'in etnik Rus milliyetçiliği içindeki özgünlüğü, Batı karşıtlığıyla sembolleştirilen bir figürü; Putin'i, batıcı olmakla eleştirerek, Batı, tekelci sermaye ve göçmen karşıtı ve aynı zamanda emperyal vurguya sahip bir milliyetçiliğin sözcüsü konumuna erişmesinde yatmaktadır.

KAYNAKLAR

Bidder, Benjamin, "The Man Who Started the War in Ukraine", *Spiegel Online,* 18 Mart 2015, <m.spiegel.de/international/europe/a-1023801.html>, (Erişim Tarihi: 19.11. 2016).

Brubaker, Rogers, *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe,* Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

"'Chechenization' of Ukraine: What for?", *Euromaidan PR,* 13 Haziran 2014, <**https://euromaidanpr.worldpres.com/** 2014/06/13/hechenization-of-ukraine-what-for/>, (Erişim Tarihi: 19.11.2016).

"Çilovek Goda: İgor Strelkov", *Sputnik & Pogrom,* Aralık 2014, <**http://sputnikipog** rom.com/russia/26630/man-of-2014/>, (Erişim Tarihi: 25.11.2016).

"Ex-Separatist Leader Launches Party Aimed at Restoring Russia's Empire", *Georgia Today,* 2 Haziran 2016, <http://georgiatoday.ge/news/3927/Ex-Separatist-Leader-Laun ches-Party-Aimed-at-Restoring-Russia%E2%80%99s-Empire>, (Erişim Tarihi: 29.11. 2016).

Grytsenko, Oksana ve Sukhov, Oleg, "Rinat Akhmetov: Too Big to Tame", *Kyiv Post,* 20 Ekim 2016, <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/rain-shine-guys-always-got-shiny-dime.html>, (Erişim Tarihi: 30.11.2016).

"Insight and Limitations of Russia's Most Popular Military Hero (Igor Strelkov)", *Russia Insider,* 7 Şubat 2015, <russiainsider.com/en/2015/02/06/3221>, (Erişim Tarihi: 19.11.2016).

"İgor Strelkov: 'Nikolay II – Adin iz Veliçayşih i Pri Etom Samıy Obolgannıy Tsar Rossii'", *KM.RU*, 30.11.2014, <http://www.km.ru/science-tech/2014/11/30/istoriya-khkh-veka/751609-igor-strelkov-nikolai-ii-odin-iz-velichaishikh-i-p>, (Erişim Tarihi: 29.11.2016).

"İgor Strelkov: 'Vbor Rossii Lejit Mejdu Voynoy i Kapitulyatsiey'", *Kolokol Rossii,* 23 Haziran 2015, <http://kolokolrussia.ru/russkiy-mir/igor-strelkov-vybor-rossii-lezhit-mezhdu-voynoy-i-kapitulyaciey>, (Erişim Tarihi: 29.11.2016).

Jarzynska, Katarzyna, "Russian Nationalists on the Kremlin's Policy in Ukraine, *OSW Commentary*, Sayı 156, 24 Aralık 2014, ss. 1-8.

Khazanov, Anatoly M., "Contemporary Russian Nationalism between East and West", *eurozine,* 3 Ağustos 2002, <http://www.eurozine.com/pdf/2002-03-08-khazanov-en.pdf> (Erişim Tarihi: 18.11.2016).

Kolsto, Pal, "Introduction: Russian Nationalism is Back – but Precisely What does That Mean?", Pal Kosto ve Helge Blakkisrud (der.), *The New Russian Nationalism – Imperialism, Ethnicity and Authoritarianism 2000-2015,* Edinburg: Edinburg University Press, 2016, ss. 1-17.

"Komanduyuşiy Samooboronoy Slavyanska İgor Strelkov: Zaderjannıye Nablyudateli - Kadrovıye Razvedçiki", *Komsomolskaya Pravda,* 26 Nisan 2014, <**http://www.kp.ru /daily/26225.7/3107725/**>, (Erişim Tarihi: 30.11.2016).

Laruelle, Marlene, "The Ukrainian Crisis and Its Impact on Transforming Russian Nationalism Landscape", Agnieszka Pikulicka-Wilczewska ve Richard Sakwa (der.), *Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives,* Bristol: E-International Relations Publishing, 2015, ss. 124-128.

Marples, David, "Igor Strelkov – Moscow Agent or Military Romantic?", *ODR,* 13 Haziran 2014, <**https://www.opendemocracy.net/od-russia/david-mar**ples/igor-strelkov-moscow-agent-or-military-romantic>, (Erişim Tarihi: 19.11.2016).

Mezzofiore, Gianluca, "Igor Strelkov's Bosnian Diary: Ukraine Separatist Leader's 1992 Bloody War", *Ibtimes,* 29 Temmuz 2014, <**www.ibtimes.co.uk**/igor-strelkovs-bos nian-diary-ukraine-seperatist-leaders-1992-blody-war-1458897>, (Erişim Tarihi: 19.11. 2016).

Newman, Dina, "Ukraine: Are 2014 Pro-Russia Rebels Fighting 1920s War?", *BBC News*, 29 Temmuz 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28532392>, (Erişim Tarihi: 25.11.2016).

"Politiçeskaya Deklaratsiya Obşerusskovo Natsionalnovo Dvijeniya Pod Rukovodstvom İgorya Strelkova", *Dvijeniye Novorossiya,* 28 Mayıs 2016, <http:// novorossia.pro/25yanvarya/1942-politicheskaya-deklaraciya-obscherusskogo-nacional nogo-dvizheniya-pod-rukovodstvom-igorya-strelkova.html>, (Erişim Tarihi: 29.11. 2016).

"Rinat Akhmetov's Choice", *The Economist,* 20 Mayıs 2014, <http://www.economist. com/blogs/easternapproaches/2014/05/ukraine>, (Erişim Tarihi: 29.11.2016).

"'Russia's Valiant Hero' in Ukraine Turns His Fire on Vladimir Putin", *The Guardian,* 5 Haziran 2016, <**https://www**.theguardian.com/world/2016/jun/05/russians-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin>, (Erişim Tarihi: 19.11.2016).

"Strelkov Hotel Vozrodit Imperiyu İşo v 90-e", *buzina.org,* 17 Ağustos 2014, <http://**www.buzina.org/conferentions/1328-intervju-s-chelovekom-znavshim-strelkova-v-90-e.html**>, (Erişim Tarihi: 25.11.2016).

"Strelkov: Putinskaye Desyatiletiye Vernulo Rossii Nadejdu na Vozrojdeniye", *on-planet.ru,* 19 Ekim 2014, <http://on-planet.ru/policy/2727-stelkov-putinskoe-desyati letie-vernulo-rossii-nadezhdu-na-vozrozhdenie.html>, (Erişim Tarihi: 30.10.2016).

Yekelchyk, Sergei, *The Conflict in Ukraine – What Everyone Needs to Know,* New York: Oxford University Press, 2015.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ